

G. Fekete Éva-Lipták Katalin-Nagy Katalin

SOLIKON2015: Wandelwoche und Kongress Solidarische Ökonomie und Transformation (Berlin, 2105. szeptember 10-13.)

A szolidáris és szociális gazdaság SOLIKON2015 címen megrendezett európai kongresszusának a Berlińi Műszaki Egyetem adott otthont. A rendezvényen közel 1000 résztvevő vett részt a világ több országából. A szervezők között megjelent Szolidáris és Szociális Gazdaságot Támogató Hálózat (RIPESS) Európai Szervezete és több német szervezet, így: a Forum Solidarische Ökonomie, a Heinrich Böll Alapítvány, az Akademie Solidarische Ökonomie, a Berlin 21, a Bundesverband der freien Alternativschulen Deutscher Naturschutzring, a Katholische Sozialakademie Österreichs, a Friedrich Ebert Alapítvány és még sokan mások. A kongresszust egy egyhetes szakmai kirándulás előzte meg (melyen mi nem vettünk részt), ahol a szolidáris és szociális gazdaság németországi kezdeményezéseit ismerhették meg a résztvevők.

A Kongresszus központi témáját a szolidáris és szociális gazdaság időszerű kérdései alkották. Így az új, a verseny helyett a szolidaritást és az együttműködést előtérbe helyező, a profitmaximálás helyett társadalmi célok elérésében motivált gazdaság lehetőségeink és eddigi tapasztalatainak különböző csoportokban való megvitatása közben a fókuszba kerültek a gazdasági és pénzügyi válság okozta növekvő társadalmi szakadékok, az éghajlatváltozás miatti problémák, a munkanélküliségi állandósuló problémája, az egészség megőrzéséhez és helyreállításához való hozzáférés nehézségei.

A kongresszus mottója: „Másképpen is lehet – szolidáris gazdaság a gyakorlatban”.

Elméleti közgazdasági, politológiai fejtegetésekkel és gyakorlati példákkal egyaránt találkozhatunk a gyakorta egymással párhuzamosan futó, összesen a százat is elérő programpont alkalmával. A program széles kínálatot fedett le, minden este megrendezésre kerültek plenáris előadások, napközben workshopok, pódiumbeszélgetések és filmvetítés. Lehetőségünk volt minden programtípusba betekinteni.

A legfontosabb történések kronológiai sorrendben az alábbiak voltak:

szeptember 10. délután: Plenáris nyitó előadás

Josette Combes (RIPESS EU és Le Mouvement pour l'Economie Solidaire) erőteljes hangvételt ütött meg nyitó beszédében. Azokkal szemben, akik úgy gondolják, hogy nincs a profítközpontú kapitalizmusnak alternatívája, azt erősítette meg, hogy alternatívák márpedig vannak és a jelenlévők éppen ezeket képviselik. Véleménye szerint: „A konferencia számos olyan témát érint, ami abból ered, hogy az erőforrásokat nem megfelelően kezelik, a gazdaságot különféle eszelős módokon finanszírozzák, különösen az ún. fejlett társadalmakban, miközben a föld számos térsége nélkülözésben él (élelem, víz, egészségügyi ellátás, oktatás, szabadság). A szabadságot abban az értelemben szemléljük, hogy szabad a gondolkodás, a mozgalmak szervezése, a békés egyszerű élet, ahol az emberi jogok és a törvényesség érvényesül. Számos társadalmi és gazdasági szektor van összeomlóban, ami a ma polgárainak nagy része számára a jövőben szenvedést és kétségbeesést hoz. Feladatunk ellenállni a jelenlegi abszurd gazdasági és társadalmi modellnek és az egyre több helyen kivirágzó szolidáris gazdaságot mint alternatíváit kínálni a világnak.

Alapdefinícióként azt fogalmazhatjuk meg, hogy a szolidáris gazdaság minden olyan polgári kezdeményezést magában foglal, mely demokratikus, társadalmi igazságosságra és környezettudatosságra épülő gazdasági és kulturális terek, közösségek kialakítására törekszik. A szolidáris gazdaság a szó nemes értelmében politikai mozgalom, a közös javak és a közösségi élet jó kormányzására törekszik. Az egyenlőség szószólója, miszerint az embereknek beleszólásuk van mindenbe, ami érinti őket és életüket, mindenek előtt abba, ahogy a társadalmi élet és az emberi kapcsolatok alakulnak.”

1.kép: SOLIKON nyitó plenáris előadás

szeptember 11. délelőtt: Panorama projekt – a társadalmi gazdaság feltérképezése Európában
 A „Panorama of the Social and Solidarity Economy in Europe” projekt megvalósítói a szolidáris és szociális gazdaság működésének és eredményeinek feltérképezésére irányuló eddigi munkájuk eredményeit és tapasztalataikat osztották meg a konferencia résztvevőivel. Új szervezeteket is szeretnének bevonni a munkába (eddig elsősorban görög és francia szervezetek működtek együtt). Más országokban is vannak hasonló, a SSE szektort láthatóvá tevő kutatási kezdeményezések, mint pl. a „Catalise the Portugal”, vagy spanyol és olasz programok, mint pl. a L’Italia che Cambia. Ezeken túl is vannak még más, ún. „mapping” projektek, melyek jó kiegészítői lehetnek a Panorámának, ilyen pl. a Transformap (Ausztria-Németország), vagy az együttműködőképesség fejlesztő ESS Global, a szemantikai web technológiával (Open Linked Data) dolgozó DCAP-ESS. Ez utóbbit Mariana Maltas, a Portói Műszaki Egyetem munkatársa mutatta be. A Socioeco.org által gyűjtött és rendszerezett SSE dokumentációról Françoise Wautiez beszélt: különféle SSE témákban eddig 3000 dokumentumot gyűjtöttek össze 6 nyelven. Végül, Monica Di Sisto, az SSEDAS európai projekt képviselőjében (az EU 23 országa és 8 más ország, mint pl. Brazília) beszélt arról a kutatási projektről, melyet 46 európai térségben kívánnak – a Panorama felmérésének módszertanát követve – folytatni olyan programokról, melyek leginkább reprezentálják az SSE filozófiáját.
 A Panorama egy igazán ambiciózus kezdeményezés, ahol szeretnék az együttműködések megteremtését, a RIPESS tagok aktivitását növelni, és jó kapcsolatokat kialakítani az akadémiai és kutató szférával.

szeptember 11. délelőtt – A társadalmi gazdaság alapfogalmainak tisztázása

A RIPESS EU Tanácsadó Testületének tagjaiként is tevékenykedő, a szolidáris és szociális gazdaság elismert akadémiai szakértőiként számontartott J.L. Laville és R. Roque Amaro (a testület harmadik tagja a Miskolci Egyetemenről G. Fekete Éva) az alapfogalmak tisztázásában és az aktuális érzékeny kérdések kiemelésében segítették a Kongresszus résztvevőit.

„Social economy, social enterprises, social business...”... ezen fogalmakat leginkább szinonimaként használják az EU-s dokumentumokban; úgy tűnik, állhatatosan nem látják a különbséget e fogalmak között – ez a véleménye a RIPESS Európa Tanácsadó Testületének A probléma megvilágítását történeti áttekintéssel indították.

Jean-Louis Laville professzor (CNAM, Paris): az állam és a piac kapcsolatának főbb állomásait idézte fel:

- A 19. század közepén, a társulási mozgalom megjelenésével, a szolidaritás új formája jelent meg az egyházi jótékonyssággal szemben;
- A 19. század második felében, a haladás és a vagyon koncentrációjának ideológiájában a szegénységet morálisan elfogadhatatlannak tartották, melyet technikailag meg kell szüntetni. Miközben a szegénység csökkentése (etikai kérdés) nem egyenlő az egyenlőtlenségek leküzdésével (politikai kérdés) – mégis, a mai fenntartható fejlesztési célokat a szegénység leküzdése érdekében még mindig e filantropikus szemszögből nézzük.
- A 20. század elején találkozunk a „social state” fogalmával. Az újraelosztás közösségi mechanizmusokon keresztül történik. A II. világháború után a fejlődés ideológiája lett a mainstream, és új társadalmi mozgalmak jelentek meg, vagy erősödtek fel (pl. feministák, környezetvédők). A gazdasági rendszert kritizálták (nem fenntartható), és az újraelosztást bírálták (csak a kedvezményezettjeit nézték, nem a használóit).
- Az 1980-as évek végén megjelentek a társadalmi innovációk és a szolidáris gazdaság mint alternatívák, az alábbi hármas kérdéskörrel:
 - o mit hozunk létre a társadalom valós igényeihez képest?
 - o mi a gazdaság? - összetévesztjük a gazdaságot a piaccal... (Polányi)
 - o milyen változásokat akarunk? - a társadalmi változásokat előtérbe hozó politikai dimenzió visszatérése (Arendt, Habermas). (A vállalkozások tekintetében a társadalmi innováció csupán funkcionális kérdés (technológiai, szervezeti és piaci nyereség).

Ma, a 21. század elején erről szól a vita: transzformatív társadalmi innovációkat akarunk-e (ez a szolidáris gazdaság elképzelése), vagy a vállalkozások növekedését? A másik neo-liberális vízió (Hayek, Friedman) és az Európai Bizottság a verseny fogalmán alapul, a demokrácia korlátozásával, az állam és a független civil kezdeményezések gyengítésével. A vállalkozások és a szociális vállalkozások ma támogatottak az EU-ban, olyan eszközökkel, mint pl. a Social Impact Bond, ami a társadalmi kapitalizmus egyik formája. A RIPESS-nek is az az alapvető funkciója: tegye láthatóvá és egyértelművé ezt a vitát, a mi társadalmi víziókkal együtt.

2.kép: Workshop Laville professzorral

Rogerio Amaro (Lisszaboni Egyetem) szerint, a szolidáris gazdaság innovációi három olyan értéket hoznak elő, melyek a szociális gazdaság alapvető, majd elfeledett alapelvei, azaz:

- a gazdaság nem egyenlő a piacgazdasággal,
- a szolidaritás egyenrangúsága,
- belső demokrácia.

Az innovációknak négy szintje létezik: (1) episztemológiai (szisztematikus, eco-centrikus és együttműködő), (2) elméleti (a szolidáris gazdaság Macaronesia-i kilenc alapelveire épülve; Madeira, Kanári-szigetek, Cape Verde és az Azori-szigetek), (3) politikai és (4) gyakorlati. A Tanácsadó Testület egy, a társadalmi innovációkról és a szolidáris gazdaságról szóló dokumentumot készít elő, melyet 2015 vége előtt be kíván nyújtani a RIPESS Europe tagjainak.

szeptember 11. délután A RIPESS EU Közgyűlése

A Kongresszushoz kapcsolt közgyűlés remek kommunikációs lehetőség volt a szervezet és hálózata számára. A hivatalos dokumentumok (beszámoló, pénzügyi beszámoló, stb.) megvitatása után a fő téma a stratégia és a tervezés/célok voltak, és szinte valamennyi javaslatban konszenzusra jutottak. Nem sikerült maximálisan gazdálkodni az idővel, olyan előre nem tervezett napi-rendek miatt, mint pl. a GSEF2016 vagy a European SSEDAS Projekt prezentációi, így a koordinációs bizottság tisztújítására is kevés idő maradt. Néhány új taggal bővült a szervezet: Solidarity 4 All (GR), Ensie (BE), Good Economy Platform (CR), Ecosol (FR), another Earth (BE), Institute for Solidarity Economics (UK), Spread-i (UK); ez az elmúlt év közös erőfeszítéseinek eredménye. (Magyarországot a Kistérségi Fejlesztők Országos Szervezete képviseli.)

A stratégiai dokumentum kidolgozásában sokan vettek részt, így az egy kiváló kiindulási pont lesz arra, hogy bővüljön a tagság, és egyre több vélemény szülessen az európai hálózat prioritásait illetően. Két megközelítéssel találkozhatunk:

- támogatás / transzformáció paradigma-váltás,
- tagok közötti együttműködés.

A két megközelítés jól kiegészíti egymást és működhet párhuzamosan, de sokkal dinamikusabb interakciókra van szükség a tagok között, hogy más-más módon vehessenek részt a hálózatban (tekintve, hogy a meglévő és javasolt munkacsoportok nem sok javaslatot kaptak a tagoktól). A javaslat, hogy készüljön egy kérdőíves felmérés és azt követően interjúk, három fő kérdés mentén, a tagok között: (1) mi a tevékenységük és miket szeretnének megosztani a többi taggal; (2) miben működnének együtt más tagokkal; (3) miben látják a RIPESS EU közreműködését ebben. Más kérdések is felmerültek, mint pl. az emberi jogok, valamint egy „SSE Observatory” létrehozása Európában. Két indítvány került elfogadásra általános egyetértéssel: A RIPESS EU támogatja

- a kereskedelmi egyezmények (TTIP) elleni kampányokat,
- a klímaváltozással kapcsolatos kampányokat (COP21).

szeptember 11. délután Filmvetítések

A délután során több, a SSE gyakorlati megvalósulásának példáit bemutató videofil került levetítésre. Így az a film is, melyet egy németországi szociológus fiatalember készített és esettanulmány-jelleggel mutatott be egy görögországi jó gyakorlatot. A thesszalóniki-i térségben lévő kistelepeülésen viszonylag magas volt a munkanélküliségi ráta és egy üres gyáregységet közösségi összefogással felújítottak és önkéntes jelleggel szappant gyártottak olívaolaj és helyi termékek felhasználásával, környezetbarát módon. A munkások felváltva dolgoztak, önkéntes alapon, akkor, amikor éppen ráértek és az értékesítés is megoldott volt.

szeptember 11. este: A szolidáris gazdaság európai kezdeményezéseinek Fóruma

A Fórum lehetőséget adott arra, hogy a társadalmi változásokat szorgalmazó szervezetek és mozgalmak jobban együtt tudjanak működni, alakítani belső kapcsolataikat. Különböző szintű szervezetek, hálózatok hálózata, támogatók, akadémiai szereplők, különböző irányzatok és hangsúlyok jelentek meg, mutatkoztak be és fejtették ki véleményüket néhány alapvető kérdésben.

Bár plenáris ülésen nem lehet stratégiát alakítani, kiszűrődött néhány felvetés, mely igazságosabbá és fenntarthatóbbá teheti a gazdasági rendszert:

- gazdasági paradigma-váltás
- globális gondolkodásmód, mely az egyediségből ered
- gyakorlati tapasztalatok megosztása
- a politikai szféra megcélzása közös fellépéssel
- közelítés egymáshoz
- a kezdeményezések feltérképezése
- közös eseményeken való részvétel.

3. kép: Európai SSE szervezetek képviselői közötti diskurzus elindulása

szeptember 12. délelőtt: Kerekasztal beszélgetések

SSE és a közérdek: A két kerekasztal-beszélgetés célja az volt, hogy lehetővé váljon a SSE ágazat szereplőinek és az intézmények vezetőinek tapasztalatcseréje, egymásra találjon a civil társadalom és a politikai intézmények, és közös megoldásokat dolgozzanak ki a szolidáris gazdaság fejlesztése érdekében.

SSE és nemzetközi intézmények: az ENSZ és a post-2015 agenda: 2015 kiemelkedő év a nemzetközi fenntartható fejlődés agenda céljainak és eszközeinek a meghatározásában (3rd Financing for Development Conference júliusban Addis Abeba-ban; a Fenntartható Fejlesztési Célok elfogadása szeptemberben New Yorkban; Klímaváltozási Konferencia (COP21) decemberben Párizsban). A vita, melyet Jason Nardi (RIPESS EU) moderált, elsősorban arra koncentrált, hogy milyen lehetőségek és kihívások állnak a szolidáris gazdaság fenntartható fejlődéshez való hozzájárulásának jobb meg- és elismertetése előtt.

SSE és a nemzetközi kereskedelem: Az egyik legnépszerűbb kerekasztal beszélgetés volt, melyet a RIPESS és a SOLIKON közösen szervezett.

A Kongresszus legnagyobb hozadékanak a közös diskurzus elindulását tarthatjuk, amit a rendezvény a szolidáris és szociális gazdaság alapfogalmainak és elméleteinek tisztázásával, a különböző szervezetek és törekvések láthatóvá tételével, a személyes kapcsolatok kialakulását lehetővé tevő alkalmak biztosításával és a szervezetek közötti párbeszéd animálásával segített elő.